

BRODSKE OLUPINE IZNIMNO ATRAKTIVNE LOKACIJE PRIVLAČE RONIOCE AVANTURISTE

TAJNE ŽUPANIJSKOG PODMORJA

Minuccia, ili Male mina, suprotno nego što joj ime kaže, duga je čak 125 metara i široka 26. Radi se o teretnom brodu koji je u siječnju 1941. godine potopila podmornica HMS Thorn

Čelični kosturi ratnih brodova svjedoci burne povijesti

piše Ivana Šimundić
ivana.simundic@novi-tjednik.hr

Šibensko-kninska županija smještena je na središnjem dijelu Jadrana, na površini od 5.670 kvadratnih kilometara. Podjednako je kopnena (2.994 km²) i morska (2.676 km²), izuzetno razvedene obale, s brojnim uvalama i preko 280 otoka, otočića i hridi, lijepih i iznad, ali i ispod površine mora. Šibensko je podmorje zbog svojih prirodno-geografskih specifičnosti te očuvanosti vrlo vrijedna ronilačka destinacija, s brojnim zaštićenim morskim područjima.

U Šibensko-kninskoj županiji čak je 47 ronilačkih lokaliteta koji pružaju ne samo uvid u biološku raznolikost podmorja, nego i u brojne specifičnosti terena. Ukrašeni žutim i crvenim koraljima, gotovo okomiti zidovi spuštaju se i do dubina od preko 50 metara.

Upravo šibensko područje ima najdužu tradiciju ronjenja u Hrvatskoj, staru više od 300 godina. Stanovnici otoka Krapnja još su u devetnaestom stoljeću ronili spužve uz pomoć skafandera, a Zlarinjani su bili poznati koraljari. Uzevši u obzir navedene činjenice, ne čudi nas podatak da je na relativno maloj površini Šibensko-kninske županije

oko 20 ronilačkih centara. Osim uživanja u raznolikosti biljnog i životinjskog svijeta, šibensko podmorje ronionicima je zanimljivo i zbog olupina brodova ali i jednog zrakoplova, koji danas nepomično leže na morskom dnu.

FRANCESCA DA RIMINI

Prema Francesci da Rimini, povijesnoj ličnosti iz trinaestog stoljeća nazvan je brod koji je prevozio streljivo za njemačke trupe u sjevernoj Africi. U ožujku 1944., Francesca je zbog kvara na motoru bila usidrena nedaleko od otoka Kaprija. Uočila su je dva britanska vojna zrakoplova 'Spite fire' i potopila torpedira-

njem. U Murteru još uvijek ima stanovnika koji su svjedočili ovom događaju. Francesca da Rimini danas leži na dnu ravne palube, u istom položaju u kojem je i plovila. Dugačka je 55 metara, široka deset i u spremištu tereta još uvijek se mogu vidjeti granate koje je prevozila, iako ne više aktivne. Francesca već 71 godinu miruje na dubini od 40 do 50 metara a njezina je paluba sada dom mnogim životinjskim vrstama, koraljima i algama. Ova je olupina zakonom zaštićena kao kulturno dobro i zaron, okarakteriziran kao zaron srednje težine pogodan za iskusnije ronioce, moguć je jedino u organizaciji ronilačkog

centra s koncesijom. Također, strogo je zabranjeno skupljanje bilo kakvih 'suvenera' s olupine ovog ratnog broda.

Nedaleko od otoka Zlarina, na dubini od 60 do 65 metara leži Borak. Prevezio je cement, a potopljen je 1998. Roneći u prostoru za utovar još uvijek je moguće vidjeti položene vreće tereta. Borak ostavlja nezaboravan dojam zbog dimenzija od 60 metara dužine i 10 metara širine. Zbog dubine od 65 metara na kojoj leži, ovu olupinu teretnog broda mogu posjetiti samo iskusni, licencirani ronionci. Osim Boraka, na samo 20 metara od obale Zlarina nalazi se olupina nepoznatog drvenog broda. Na dubini

od 20 metara smjestila se prova, dok je krma na dubini od 35 metara. Desni bok krme je čitav, a ostali dio olupine je urušen. Zbog manje dubine na kojoj leži, olupina drvenjače pogodna je za sve kategorije ronionca, osim za početnike.

PRIMOŠTENSKE OLUPINE

Na vrlo dostupnoj dubini od 24 do 30 metara, u blizini Primoštena leže ostaci talijanskog teretnog broda Mirano koji je u službi njemačke ratne mornarice prevezio ugljen. U rujnu 1943. godine Mirano je napadnut jakom artiljerijskom vatrom savezničkih snaga s obližnjeg kopnenog masiva, nakon čega se

zapalio i potonuo. Po završetku rata propeler i motori su izvađeni, a bočne oplata broda, dijelovi palube i dio jarbola još uvijek su razasuti po pješčanom dnu. Pružaju utočište jastozima, hobotnicama i ugorima. Oko olupine još uvijek leži rasuti brodski teret. Zbog ne prevelike dubine od oko tridesetak metara, zaron je okarakteriziran laganim, i za njega nisu potrebne posebne dozvole. Na pristupačnoj dubini do 27 metara, u blizini otoka Mala Smokvica, nalazi se olupina malog parobroda koji često posjećuju ronionci svih kategorija. Kotlovi potopljenog parobroda razasuti su uz trup broda i svjedoče o velikoj eksploziji zbog koje je brod izgubio dio oplata i potonuo na pješčano dno. 'Slatka olupina' razasuta je na tri lokacije dubini od 15 do 23 metra i stoga je vrlo pogodna za početnike. Također, za njezin obilazak nisu potrebne posebne dozvole. Legenda kaže da je ovaj rumunjski brod prevezio čokoladu i slatkiše pa mu otuda ime 'Slatka olupina'. Potopljen je tijekom Drugog svjetskog rata, a još se sa sigurnošću ne zna je li uzrok bila mina ili zračno bombardiranje.

Olupina koja je privukla ogromnu pažnju javnosti je ona aviona Stuke, koja je nedavno pronađena u akvatoriju otoka Žirja. Riječ je o jednom od dva ratna zrakoplova iz Drugog svjetskog rata koja su u morskim dubinama pronađena praktički čitava. Osim motora, koji se vjerojatno otkinuo zbog sile udara, Stuka je čak oslonjena na kotače, pa izgleda kao da je sletjela na morsko dno. Najvjerojatnije je riječ o ratnom zrakoplovstvu Italije koji je topovskom paljbom oštetila protuzrakoplovna obrana Kraljevine Jugoslavije u travnju 1941. Bombarder je tako bio prisiljen sletjeti na morskou površinu, a na dnu je bio sakriven sve do 2014. godine. Ovaj ratni zrakoplov pronašli su ronionci predvođeni Igorom Miholjekom iz Odjela za podvodnu arheologiju Hrvatskog restauratorskog zavoda, Zoranom Delibašićem iz Ronilačkog kluba ZG-SUB iz Zagreba te Davorom Purićem iz Vojnog muzeja MORH-a. Od ukupno 5.709 proizvedenih ratnih zrakoplova ovog tipa, sačuvana su tek dva u muzejima u Londonu i Chicagu, a dvije olupine u vrlo lošem stanju su izvučene iz podmorja Grčke i Norveške. Stuka leži na morskom dnu u dužini od 11

Zaštićena
nalazišta

Pojedini potopljeni brodovi, ali i amforišta u Šibensko-kninskoj županiji, poput Stuke, Francesce da Rimini ili olupine bombardera pokraj Žirja registrirani su kao kulturno dobro te zaštićeni Zakonom o zaštiti kulturne baštine. Za obilazak ovakvih lokaliteta, licencirani ronilački klubovi moraju imati odobrenu koncesiju. U drugom slučaju može se od Ministarstva kulture zatražiti dozvola za ronjenje, obavezno uz pratnju podvodnog arheologa. Individualno ronjenje na arheološkim nalazištima strogo je zabranjeno - doznajemo od Igora Miholjeka, voditelja Odjela za podvodnu arheologiju Hrvatskog restauratorskog zavoda.

metara, s rasponom krila od impozantnih 14.

ROGOZNIČKA 'MALA MINA'

Borko Pusić iz rogozničkog ronilačkog centra 'Pongo' vodeći se nekim prethodnim nalazima, otkrio je na dubini od 85 do 96 metara impozantnu olupinu Minuccie. Radi se o brodu sagrađenom najvjerojatnije 1910. godine u Genovi.

- Minuccia, ili Male mina, suprotno nego što joj ime kaže, duga je čak 125 metara i široka 26. Radi se o teretnom brodu koji je u siječnju 1941. godine, na putu od Splita do Rijeke, potopila podmornica HMS Thorn u vlasništvu britanske Ratne mornarice. Od dva torpeda ispaljena s podmornice, jedan je promašio metu i leži na dubini od 40 metara, a drugi je pronašao svoj put do Minuccie. Budući da se olupina nalazi na dubini od 96 metara, zaroni su zahtjevni: radi se o tehničkom ronjenju, odnosno zaronu na dubinu veću od 40 metara. Takvi zaroni iziskuju visoku discipliniranost, posebnu opremu i visoku obučenosn ronionca - Borko Pusić iz ronilačkog centra Pongo. Zbog svega navedenog ovu impozantnu olupinu nije moguće iskoristiti u turističke svrhe. U ronilačkom centru Pongo kažu da je Minuccia toliko velika da je potrebno preko deset zarona za potpuni obilazak.